

تاریخچه تهران

تاریخچه تهران
تهران قدیم

نام تهران در حدود اواخر سده دوم پیش از میلاد ، برای اولین بار در یمی از

نوشته های تیودیس یونانی آمده است .

ابو اسعد سمعانی در کتاب خود از شخصی به نام ابو عبدالله محبدا بن حامد

تهرانی رازی نام برد که اهل تهران بوده و در سال ۵۲۶۱.ق چشم از جهان فرو

می بندد و لذا این کتاب قدیمی ترین سندی است که به موجودیت تهران قبل

از سده سوم هجری قمری اشاره می کند.ابن حوقل در سال ۳۳۱هجری قمری

تهران را شهری سرسبز و دارای باغهای فراوان ذکر می کند که میوه های

فراوانی داشته و ساکنان آن بیشتر در زیر زمین زندگی می کردند .

استخری در سال ۳۴۰ هجری قمری در مورد تهران به تفضیل در کتاب خود

(المسالک الممالک) ذکر کرده است. ابن بلخی نیز در فارسنامه حدود سالهای

500 هجری قمری از آثار تهران سخن به میان آورده است. یاقوت حموی در

کتاب _____

المعجم البلدان به سال ۶۲۰ هجری قمری تهران را قریه ای از قراری می داند

که اکثر آن زیر زمین ساخته شده و شامل دوازده محله است و اطراف آن

باغهای زیادی است که به هم راه دارند.

ذکریای قزوینی در کتاب آثارالبلاد (۶۷۴ هجری قمری) که تقریباً ۷۰ سال بعد

از یاقوت حموی نوشته شده درباره تهران چنین مینویسد: تهران شهری است

زیرزمینی مانند لانه مورچه که اهالی آن به محض حمله دشمن در زیرزمینها

مخفی می شدند.

حمدالله مستوفی در کتاب نزهة القلوب خود به سال ۷۴۰ هجری قمری تهران

را اینطور تشریح می کند: تهران یکی از بیلاقات ری بوده و آب و هوایی گوارا و سالم دارد و دارای باغهای میوه فراوانی است و جمعیت زیادی هم داشته است. رونق تهران بس از حمله مغول به سبب مهاجرت اهالی ری به تهران بیشتر شد. بعدها بای جهانگردان نیز به این قسمت رسید و احتمالاً اولین جهانگردی که به تهران سفر کرد روی کونثالت دکلاویخو نماینده هانری سوم پادشاه اسپانیا در دربار امیر تیمور بود که در سال ۸۰۶ هجری قمری به تهران

آمد. وی در سفرنامه خود از باغها و میوه های فراوان ، آب زیاد و آب و هوای ناسالم تهران نوشته است . شهرت تهران با روی کار آمدن سلسله صفویه بیشتر شد و رونق آن با به قدرت رسیدن شاه طهماسب آغاز کردید. به دلیل وجود آب فراوان و باغهای زیاد و شکارگاههای متنوع شاه طهماسب به تهران

علاقه ای وافر نشان می داد و اقامت های طولانی در آن داشته است و حتی در سال ۹۶۱ هجری قمری دستور داد حصار دور شهر بنا کنند که ۴ دروازه و ۱۱۴ برج داشت (برابر با سوره های قرآن) و طول آن حدود ۶۰۰۰ قدم بود. شاه عباس صفوی نیز به بیروی از شاه طهماسب تا مدتها به آبادی تهران پرداخت و

حتی باغی به نام چهارباغ احداث کرده و در آن عمارتی برای اقامت موقتی

خانـدان سـلطنت بنـا کرد

سرتوماس هربرت در سال ۱۳۰۸ هجری قمری در مورد تهران می نویسد :

تهران در میان جلگه قرار گرفته است و دارای ۳۰۰۰ خانه و چند بازار است که از آجر ساخته شده اند و بازارهای آن بطوری بنا شده که فاقد سقف می باشند.

و چشمه ها و تاکستانها، باغها و جویبارهای زیبایی دارد. شاه سلیمان صفوی

نیز تا اندازه ای در آبادی تهران سهم داشته و نخستین کا بدستور او بنا شد.

در دوره حمله افغانه تهران سقوط کرد و به دست آنان افتاد و به دستور اشرف

افغان تمامی باغها و تاکستانها تبدیل به ویرانه شد با ظهور نادرشاه و شکست

اشرف افغان در دامغان ۱۱۴۱ هجری قمری آنها بزرگان تهران را کشته و راهی

اصفهان شدند و اشرف افغان نیز از ورامین رانده شد. در زمان نادرشاه افشار

تهران جانی تازه گرفت . وی رهبران بزرگ شیعه را جمع کرد و از آنان خواستار

رفع اختلاف شیعه و سنی و اتحاد اسلام شد. در سال ۱۱۵۴ هجری قمری شهر

را به فرزندش رضا قلی میرزا سپرده که به علت عدم کفایت توسط خود

نادرشاه کورشد. با انقراض خاندان افشاریه تهران به دست سلسله قاجاریه که

رقیب کریمخان زند بودند افتاد. در جنگی که بین خاندان قاجار و خاندان

زند (محمد حسن خان) برپا شد خان قاجار شکست خورده و کریم خان چون

تهران را جایی مناسب برای خود یافته بود به تهران عزیمت کرد و دستور بنای

عمارت ایوانی و حرمخانه را داد و کویی قصد داشت تهران را بایتخت قرار دهد.

ولی با کشته شدن محمد حسن خان قاجار و اسارت پسرش آغا محمدخان

آسایش خیال پیدا کرده و راهی شیراز شد. پس از مرگ کریمخان زند

آغامحمدخان فرصت را مغتنم شمرده و از شیراز فرار کرده و با تنی چند از

بستگان خود راهی تهران شد و با همت ایل قاجار و همراهان خود موفق به

تصرف تهران شد و در روز یکشنبه ۱۱ جمادی الثانی سال ۱۲۰۰ هجری قمری که

مصادف با نوروز بود در تهران جلوس کرد و از آن تاریخ تهران دارالخلافه

خوانده شد و به عنوان بایتخت قاجاریه انتخاب کردید و به ساختن عمارت

تخت مرمر که تنها یادگار آن عهد است اکتفا کرد. ولی در زمان فتحعلیشاه

ساختمانهای تازه ای احداث شد که از آن جمله می توان مسجد امام خمینی

(مسجدشاه)، مسجد سیدعزیزالله، درسه مروی، قصر قاجار، نگارستان و لاله

زار نام برد. در آن زمان طبق گفته ژنرال گاردان فرانسوی تهران حدود

50000 نفر جمعیت داشت (سال ۱۲۲۲ هجری قمری) در زمان به سلطنت

رسیدن محمد شاه قاجار رونق و رشد تهران ادامه یافت .

باغ داودیه، مسجد جمعه و بازار بین الحرمین در زمان سلطنت وی احداث شد.

در همین دوره به دستور میرزا آقاسی دو محله به نامهای عباس آباد و محمدیه

به محله های تهران اضافه شد. علاوه بر این مهاجرت اهالی قفقاز که به علت

جنگ روس و ایران صورت گرفت هم در رونق و رشد تهران موثر بوده است،

چرا که اکثرا در تهران سکونت گزیدند

در اوایل سلطنت ناصرالدین شاه قاجار به همت میرزا تقی خان امیرکبیر

بناهای زیادی احداث شد. از جمله آنها می توان از مدرسه دارالفنون، بازار

امیر، بازار کفاشها و سرای امیر نام برد. جمعیت تهران نیز در این زمان بسیار

زیاد شده و به ۱۵۰ هزار نفر رسیده بود. لذا میرزا یوسف مستوفی الممالک

(صدر اعظم) و میرزا عیسی (وزیر) مامور شدند تا محدوده جدید شهر را

تعیین کنند و از آنجایی که این مهم نیازمند نقشه بود در سال ۱۲۷۵ هجری

قمری گروهی به سرپرستی علیقلی میرزا اعتضادالسلطنه و با همکاری

موسیو کرشیش سرتیب و معلم توپخانه و دستیاری چند نفر از شاگردان

مدرسه دارالفنون برای اولین بار از تهران نقشه برداری کردند و در سال ۱۲۸۴

هجری قمری با همکاری مهندس بوهرلر فرانسوی و جمعی از مهندسان و

معماران نقشه جدیدی از تهران تهیه کرده و اراضی وسیعی را داخل محدوده

شهر وارد کردند و شهر را باخندقها و باروهای جدید (به شکل هشت ضلعی)

محدود ساختند. ارتباط شهر نیز با خارج از طریق ۱۲ دروازه به نامهای:

شمیران ، دولت ، یوسف آباد، دوشان تپه ، دولاب ، خراسان ، باغشاه ، قزوین ،

کمرک ، حضرت عبدالعظیم ، غار و خانی آباد امکان پذیر بود .

در سال ۱۳۰۵ هجری قمری مهندس عبدالغفار نجم الملک معلم ریاضیات

مدرسه دارالفنون با کمک عده ای از معلمان دیگر و بیست نفر از شاگردان

مدرسه مزبور از تهران جدید به مقیاس ۱:۲۰۰۰ نقشه برداری کردند. بر اساس

همین عملیات محیط شهر را 19200 متر محاسبه کردند و جمعیت تهران

را هم ۲۵۰ هزار نفر سرشماری کردند. این هیئت برای تهیه نقشه حدود ۴ سال

وقت صرف کردند و بالاخره در سال ۱۳۰۹ هجری قمری نقشه تهران جدید به

بای جاب رسید که در مقایسه با نقشه موسیو کرشیش از دقت بالایی برخوردار

بود. از دیگر بناهای مهم دوره سلطنت ناصرالدین شاه می توان باغ گلستان ،

باغ و قصر سلطنت آباد، مدرسه و مسجد شهید مطهری (سبزهسالار) ، باغ

فردوس ، میدان امین السلطان ، شمس العماره و... را نام برد .

در این دوره چند محله نیز با نامهای سنکلیج ، خانی آباد، قنات آباد، باچنار،

کود زنبورکخانه و بازار بزرگ به محله های تهران اضافه شد. اینها مربوط به

تحولاتی بود که تا قبل از سال ۱۳۰۰ هجری شمسی بوقوع بیوست ولی تحول

اساسی و نوین سازی تهران از سال ۱۳۰۰ هجری شمسی به بعد انجام شد .

تحولات بعد از ۱۳۰۰ هجری شمسی را میتوان به ۴ دوره تقسیم نمود :

در دوره اول (سالهای ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰): تقریباً تمامی خندقها و دروازه ها از میان

رفت و کوچه ها و معابر قدیمی اصلاح شد و چهره شهر شکل منظم هندسی به

خود گرفت . جمعیت تهران هم در این سده افزایش چشمگیری پیدا کرد به

نحوی که طی دو سرشماری در سالهای ۱۳۱۰ و ۱۳۱۹ هجری شمسی از ۳۰۰ هزار

نفر (سرشماری اول) به ۵۴۰ هزار نفر (سرشماری دوم) رسید. از ساختمانها و

تاسیسات مهم این دوره می توان بانک ملی ایران ، وزارت امور خارجه ،

شهربانی کل کشور، ایستگاه راه آهن تهران ، دانشگاه تهران ، ایستگاه

فرستنده رادیویی تهران ، باشگاه افسران و چند بیمارستان نام برد .

دوره دوم (سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲): این دوره مصادف با بروز جنگ جهانی دوم

بود لذا تغییرات زیادی انجام نشد و تنها شهر از اطراف اندکی توسعه یافت .

جمعیت تهران در این دوره مطابق آمار رسمی سال ۱۳۲۵ حدود ۸۸۰ هزار نفر

بود. دوره سوم (سالهای ۱۳۳۲ تا ۱۳۵۷.ه.ش) در این دوره به علت احداث

بزرگراهها، خیابانها و بلوارها، شهرکهای جدید، ساختمانهای بزرگ، تهران

رشد چشمگیری داشته و از هر سو کسترش پیدا کرده بود به نحوی که یکی از

شهرهای بزرگ قاره آسیا محسوب می شد. جمعیت آن نیز به سرعت افزایش

پیدا کرده بود و از یک میلیون و هشتصد هزار نفر ۱۳۳۵ به چهارمیلیون و

پانصدوسی هزار نفر در سال ۱۳۵۵ (طی ۲۰ سال) رسید.

دوره چهارم از سال ۱۳۵۷ تا کنون: در این دوره که مصادف با پیروزی انقلاب

اسلامی و سالهای بعد از آن است تهران رشد چشمگیری داشته و از هر سو

گسترده شده است. علت این امر را می توان بروز جنگ تحمیلی عراق بر ایران

و پدیده مهاجرت، اختصاص باره ای از اراضی به تعاونیها برای خانه سازی و

بالاخره ایجاد خانه های ارزان قیمت دانست. بر اساس آمار سال ۱۳۷۱ جمعیت

تهران بالغ بر ۶۶۲۰۴۶۱ نفر می باشد و اکنون از مرز ۸۵۰۰۰۰۰ نفر گذشته است

با توجه به اینکه تهران مساحتی حدود ۱۲۰۰ کیلومتر مربع دارد ، لذا تراکم

جمعیت آن به حدود ۵۵۱۸ نفر در کیلومتر مربع یا $۱۸ \div ۵۵$ نفر در هکتار می

رسد که نشانگر یکی از متراکم ترین شهرهای جهان است .

تهران کنونی از طریق یک فرودگاه بین المللی (مهر آباد)با خارج از کشور

ارتباط دارد. در این رابطه باید خاطر نشان ساخت که تعداد خطوط هوایی که

تهران را به نقاط مختلف دنیا مرتبط می کند در چند سال اخیر افزایش پیدا

کرده است ، در ضمن فرودگاه بین المللی امام (۷ تیر) نیز در دست احداث است

.

این فرودگاه وسعتی بالغ بر ۱۵ کیلومتر مربع دارد و در ۳۵ کیلومتری جنوب

غربی تهران واقع شده است و بزودی با ظرفیت $۷/۵$ میلیون مسافر در سال

آغاز بکار خواهد کرد .

محور ارتباطی دیگر راه آهن می باشد. که از نظر حجم مسافر درصد بالایی را به خود اختصاص می دهد. خطوط سراسری تهران اروبا نیز از مبدا تهران فعالیت گسترده ای دارد. علاوه بر آن مترو هم در دست احداث است که دو مسیر آن خط روگذر بوده (خط سریع السیر تهران - کرج و خط سریع السیر تهران - بهشت زهرا و بقیه زیر گذر است و شامل 4 خط عمده شمالی - جنوبی و شرقی - غربی می باشد. علاوه بر خطوط هوایی و راه آهن ، راههای آسفalte بخصوص اتوبانها و بزرگراهها از اهمیت ویژه ای در ارتباط تهران با سایر نقاط برخوردار است

تهران امروزه دارای بزرگراهها و اتوبانهای متعددی می باشد که ارتباط قسمتهای مختلف را باهم و نیز حاشیه و اطراف آن امکانپذیر می سازد. یکی دیگر از طرحهای اجرایی جهت سرعت بخشیدن به حمل و نقل مسافر ایجاد خطوط اتوبوس برقی است که در حال حاضر دو خط آن فعال میباشد: میدان

امام حسین - سه راه تهرانبارس ، میدان امام حسین - میدان خراسان . طرح

خط ویژه هم گام موثری در حمل و نقل مسافر در محدوده مرکزی شهر می

باشد _____ د

طرح جامع دیگری در کاهش بار ترافیک اجرای ((طرح ترافیک)) می باشد.

این طرح از ۱۳۵۸ به اجرا درآمد و امروزه با تغییراتی در حدود مرز آن از ساعت

۳۰:۶ صبح لغایت ۵ بعد از ظهر قابل اجراست .

برپایی نمایشگاههای بین المللی و داخلی با موضوع های مختلف علمی ،

فرهنگی ، هنری و تجاری و ... خود به اهمیت تهران به عنوان یک مرکز ثقل

می افزاید و همه ساله شاهد شکوفایی و رشد بیشتر این نمایشگاهها از نظر

_____ی و کیفی _____ تیم .

تهران دارای گردشگاهها و تفرجگاههای بسیار است که برای گذراندن اوقات

فراقت اقشار مختلف مناسب بوده و توانایی جذب عده زیادی را هم دارد از

جمله این مراکز: شمشک ، دیزین ، آبعلی ، توچال ، دربند، درکه ، کولکچال

، گلابدره ، پارک ارم ، شهر بازی ، مینی سیتی ، سد کرج و سد لتیان را می

توان نام برد که بخصوص در روزهای آخر هفته بذیرای عده زیادی از مردم می

باشند. علاوه بر اینها پارکها و پارکهای جنگلی نیز در بر کردن اوقات فراقت

شهروندان نقش ویژه ای دارد و تهران از این نظر شهر غنی بوده و دارای پارک

جنگلی سرخه حصار، پارک جنگلی غزال ، پارک جنگلی تلو، پارک جنگلی

لويزان، پارک جنگلی قوچک ، بارک جنگلی لتیان ، بارک جنگلی چیتگر

، پارک جنگلی خرگوش دره را نام برد .

وجود تالارها و فرهنگسراها نیز گام بزرگی در اشاعه فرهنگ و هنر بوده و در

گسترش آن نیز بسیار کوشش شده است . و در این مبحث می توان ا

فرهنگسرای بهمن که در سال ۱۳۷۰ شروع به کار کرد و همچنین مجموعه

فرهنگی گلستان کوه

در سال ۱۳۷۷ شروع به کار کرد نام برد

موزه های متعدد و مختلفی هم اکنون در تهران فعالیت دارند بخصوص چند سال اخیر

چند موزه مهم و دیدنی کشف یافته که موزه تاری طبیعی ایران و موزه باغ فردوس از

آن جمله _____ می باشد _____ .

تهران مرکز کلیه وزارتخانه ها و ادارات و مراکز علمی کشور می باشد و بیش از ۸۰

سفارتخانه در آن وجود دارد.